

Az igazi kultúrának élnie kell!

Bartók Béla születésének 135. évfordulóját ünnepli a világ. 2016–2017 Bartók-émlékévként minősül, így kiemelt figyelmet kap – többek között – a miskolci Bartók Plusz Operafesztivál. Kesselyák Gergely (Liszt-díjas, Érdemes művész) művészeti vezetővel áprilisi budapesti sajtótájékoztatója után a június 10–19. között megrendezésre kerülő fesztivál idei koncepciójáról beszélgettünk.

I Bartók Béla zenéje zseniális, mégis nehez a laikus fül számára. Nem gondoltátok mérésnek 2001-ben az ő nevével elindítani a fesztivált? Ráadásul egyetlen operát írt, A kékszakállú herceg várát.

– Úgy tudom a névválasztás előtt Müller Péter Sziámi körbekérdezte az ismerőseit a világban és száz százalékosan Bartók jött ki válaszként. Igaz, hogy csak egy operája van, de – mint egy mindenekfölött álló géniusz, aki az egész magyar komolyzenei kultúrát fémjelzi-, ő volt a legjobb „arc” ehhez. Azért Bartók +, mert az első években „párosítottuk” más-más operaszerzővel. Így jött létre a Bartók Operafesztivál, bármennyire is ellentmondásos. Szívesen használjuk úgy, hogy Bartók Fesztivál, mert nincs ilyen külföldön.

I Miért éppen operafesztivált neveztetek el róla?

– Magyar operafesztivált szerettünk volna létrehozni. Kezdetektől az operán volt a hangsúly, noha közhely, hogy ez a legköltségesebb műfaj. Sokkal drágább, mint akár egy komolyzenei koncert. Nyilvánvaló, hogy miért: a fellépő művészek honoráriumai, díszletek, szállítási és szállás költségek, helyszíni próbák miatt. Egy koncertprogram sokkal mozgékonyabb: délután megérkezik a zenekar, este eljuttatják a műsort és hazamennek. A fesztivál ínségesebb időszakában ezért billent el az arány a koncertek felé.

I 2016 – kicsit ironikusan – a Bartók Plusz PÉNZ éve is lehetne, hiszen Bartók Béla plusz pénzt „hozott a konyhára”. Az operafesztivál idei költségvetése összesen 427 millió forint. Ez meglehetősen nagy összeg. Csak viszonyításul jegyzem meg, hogy a Miskolci Szimfonikus Zenekar éves működési támogatása (állam+önkormányzat) 290 millió forint.

– Igen, ez rengeteg pénz városi és állami költségvetés szintjén is. Nagyon nagy öröm, hogy erre sor került. Az Emberi Erőforrások Minisztériumának nagy munkája van ebben a Nemzetgazdasági Minisztérium felé. Sikertől meggyőződünk őket, hogy erre érdemes áldozni.

I Lobbizni kellett érte?

– Természetesen. Amikor 2011-ben visszakérültem Miskolcra, legfőbb feladatomban tekintettem, hogy a budapesti döntéshozókkal megértsem: egy város sehol a világon nem tud nemzetközi operafesztivált szervezni. Bayreuthban vagy Salzburgban sem a város, hanem minimum egy tartomány, de leginkább egy állam áll a fesztivál mögé. Az elmúlt négy év nem tétlenül telt el, hanem hatalmas lobbizással, bár nem szerettem ezt a szót...

Ha azonban magyar viszonylatban összevetjük, hogy a Művészetek Palotája Tavasz Fesztivál vagy az Operaház mennyiből hozza létre ezt a műfajt, akkor lehet látni, hogy ez a pénz tíz napra lebontva egy minimum összeg. Általában meg tudunk állapodni a művészekkel méltányos áron, hiszen tisztában vannak azzal, hogy Közép-Kelet Európa országai, így Magyarország sem tudja megfizetni azt a gázsit, amit máshol megkapnak. Előfordult az elmúlt években, hogy „megvettünk” egy művészt jóval ára alatt. Természetesen amikor jobb ajánlatot

kapott, betegsége hivatkozva lemondta a miénket. Nem lehet így előre tervezni, főleg ha produkcióban gondolkodunk. Kihúzzunk egy gyufaszálat és összedől a vár. Lehet trükközni, de az mindig visszaüt és egy idő után a minőség rovására megy ...

I Lehet, hogy a művészek az operafesztivál rangja miatt mégis eleget tesznek a felkérésnek?

– Pontosan. A nemzetközi operáéletben, az ügynökségek világában a művészek irodáknak dolgoznak, velük szerződnek. Mindennek megvan az ára éppúgy, mint ha az ember autót akar venni. Ez a márka ennyibe kerül, az a márka annyiba. Persze egy autószalonban is lehet alkudni, különösen jó üzleteket kötni, flottákat venni együtt, de nem lehet egy prémium márkát egy robogó árértékért megkapni.

I Megfelelő pénzügyi háttérrel visszakerülhet-e a „nemzetközi” jelző a fesztivál nevébe? Gondolok itt – a Bartók – évi támogatáson kívül – a 2015-ös kiváló minősítésre, mely még két évig újabb pályázati lehetőségeket és pénzügyi alapot jelenthet. (A Bartók Plusz Operafesztivál 2015 tavaszán az Európai Fesztiválszövetség minősítésén három évre megkapta az „Európai Fesztivál” címet.)

– A személyes véleményem erről az, hogy nincs odaírva a nemzetközi jelző a Bayreuthi Wagner Fesztivál, a Salzburgi Mozart Fesztivál vagy a Bregenzi Ünnepi Játékok esetében sem. Az operáéletben a nemzetköziség alapállás. Ha operafesztiválnak hívunk valamit, az nemzetközi. Ezt valamikor valóban kellett hangsúlyozni. Amennyiben a marketing szakembereink véleménye az lesz, hogy kerüljön vissza, természetesen arra is van a világban példa.

I Balog Zoltán emberi erőforrások minisztere, úgy nyilatkozott az emlékévké megnyitóján, hogy nem mi tesszük ismertté Bartókot a világban, hanem Ő teszi Magyarországot azzá. Miskolcot ismerik Bartók által? Mit tapasztalnak? Mik a külföldi visszajelzések?

– Miskolcot ismertté teszi Bartók. Ezelőtt tíz évvel bárhol a világon zsűriztem, a fiatal énekes jelentkezők önéletrajzában mindig az első helyek egyikén szerepelt, ha énekeltek a miskolci Bartók Plusz Operafesztiválon. Ellenben a budapesti Operaházat nem tüntették fel, noha –utánanéztünk – fellépő-

Kiss János, Miskolc város alpolgármestere, Balog Zoltán miniszter, Kesselyák Gergely, Dr. Hoppál Péter kultúráért felelős államtitkár

tek ott is. Hozzátartozik az igazsághoz, hogy az elmúlt öt évben az Operaház arcu-lata, működése nagyot változott. Hatalmas nemzetközi sztárparádé van jelen. Ma már az Operaházhoz képest nem vezetjük a magyar operáéletet, de bizony tíz évvel ezelőtt a miskolci Operafesztivál rangosabb helyen szerepelt a külföldi énekes társadalom fejében, mint maga az Operaház. A mai MüPa és Operaház kínálattal nehéz versen-geni. Úgy gondolom, hogy a Bartók Plusz Operafesztivál az új népopera keresésének koncepciójával hosszú távon elérheti, hogy legalább fej-fej mellett legyünk. Hozzáte-szem, hogy egy fesztiválnak más is a küldetése. Koncentráltabban, tíz nap alatt esz-szenciálisan kapja meg az ide látogató azt, ami a másik két intézményben szét van szórva az év 365 napjára.

■ *A sajtótájékoztatón hallhattuk, hogy tö-retlen hittel vallod: az opera nem halott, föltámad, újraszületik. Lehet akár olyan népszerű, mint a musical. Az idei (nép)ope-rátró versenyt 2016 őszén rendezték Buda-pesten és a győztes alkotások jövőre lesznek bemutatva. Miért változott meg a koncepció?*

– A versenyt kétszer rendeztük meg. Tavaly pénz híján nem tudtuk megtartani. Idén későn derült ki, hogy meglesz rá az anyagi keret. Azt gondoltuk, hogy szakmailag nem hiteles, ha ma meghirdetünk egy versenyt, aminek a beadási határideje holnap van. Azt sem szerettük volna, ha még egy teljes évet csúszik. Régóta gondolkozunk

azon, hogyan növelhetnénk a verseny nem-zetközi súlyát. Ha a magyar zeneoktatás zászlóshajója, a Zeneakadémia ezt föl vállalja velünk, az másik nemzetközi professzor gárda érdeklődését nyitja meg felénk. Ez az operáiro verseny szempontjából nagyon fontos. Jó áthidaló megoldást találtunk. Mondhatjuk úgy, hogy a Liszt Ferenc Ze-neművészeti Egyetemen közösen rendez-ük ez évben. A végső előadás nálunk ma-rad. A növendékek fogják bemutatni azokat az operákat, melyeket a zsűri nyertesnek ítélt.

■ *Köztudott, hogy nagyon sokoldalú, elfog-lalt művész vagy. Nem csupán karmester-ként tevékenykedsz. Operarendezéseidet már láthatta a miskolci közönség, igaz nem a fesztivál keretein belül. Zeneszerzéssel is foglalkozol. Saját opera van-e készülöben esetleg már a tarsolyban? Műsorra tüzi-e egyszer az operafesztivál Kesselyák Gergely operáját?*

– Én előadóművész vagyok, nem alkotó-művész. Ez nem csak egy másik szakma, hanem más születés kell hozzá! Az ember találkozik a remekművekkel és ez hol elbi-zonytalanítja, hol meghozza a kedvét, hogy érdemes csinálni. Természetesen mindig érdekelt az alkotás. Tizenévesen Requiemet és Húsvéti oratóriumot írtam. Van egy Szent Margit misém, amiből lemezt készí-tett a Szent Margit Gimnázium. A Missa allegra című kamarazenei művem két-szer is játszottuk Miskolcon. Tehát van előzmé-nye a készülő operámnak. Áll a lábán. El

lehet játszani elejétől végéig a zongora kivonatot. A hangszerelése is megvan fe-jben, csak le kell írni. Nem akarom elkap-kodni. Az alkotói folyamat a legszentebb dolog, amire csak gondolni tudok. Hogy mikor lesz erre időm, nem tudom. Csodá-lom a zeneszerzőket, mert nem gondolom, hogy ez kész lesz valaha. Azt szokták mon-dani az alkotók, hogy legjobb műzsa a ha-táridő...Én ebben nem fogok magamnak határidőt szabni.

■ *Említetted, hogy elsősorban előadónak tartod magad. Ez nem csak zenei téren ér-tendő. Májusban Pécsen tartasz előadást egy művészeti nevelési konferencián.*

– Megkértek, hogy az operafesztivál beava-tó koncertjeiről beszéljek: miként nevelhe-tünk az előadóművészetek által. Az Ezrek operáját minden évben először több napra szétosztva, részletekben „adagoljuk” és föl-vezető szövegekkel körítjük. Ezek az ingy-nes szabadtéri rendezvényeink olyanokhoz is közelebb viszik a műfajt érthető, emészt-hető módon, akik maguktól be nem térné-nek a színházba végignézni egy előadást. A végén persze egyben is eljártsszuk az operát.

■ *Idén Bizet Carmen-je lesz az Ezrek ope-rája. Ismét Hábetler András operaénekes fog mesélni a hallgatóságának? Megvannak a végleges helyszínek?*

– Ő valószínűleg fellép idén, de a Carmen-t maga a rendező, Kerényi Miklós Gábor fogja felvezetni. Az első koncert az Avas szálló romhomlokzata előtt, a második az

Avasi Kilátónál lesz. A harmadik nagyon jó lenne a Diósgyőri várban, az új Lovagi Tornák Terén. Itt 1300 néző fér el (a mobilcellákkal együtt). Ennél nagyobb számú közönséget várunk, ezért még dolgozunk a megoldáson. Érdeemes nézni új honlapunkat a www.operafesztival.hu-t, mert folyamatosan töltjük fel az információkat. Egyébként az utcai programokról és a Bartók-maratonról – ami június 11-én egész nap zajlik – külön-külön sajtótájékoztatót fogunk tartani.

■ *A Bartók-maraton keretén belül hallható a három színpadi mű M. Tóth Géza rendezésében a Pannon Filharmonikusokkal. Ki éneklé a Kékszakkállút és Judit szerepét a Jégcsarnokban?*

– Várjuk a visszaigazolásokat, ezért nem mondok még neveket. Ennek kapcsán viszont örömmel látom, hogy a fiatal magyar tehetséges énekesek pályája igencsak elindult, gondolok itt Molnár Levente, Bakonyi Marcell, Orendt Gyula baritonokra.

■ *Feleséged, Molnár Ágnes fog-e énekelni az idei Operafesztiválon?*

– Nem fog most énekelni, mert máshol lép fel ebben az időszakban.

■ *Bartók kórusok találkoznak majd mintegy kiegészítő rendezvényként. Hány kórus fog fellépni? Közösen vagy önálló műsorral?*

– Az egész országból érkeznek majd Bartók Béla nevét felvett kórusok. Pontos számot még nem tudok mondani, mert várjuk a visszajelzéseket. A tervek szerint a főútcán egy nagyszabású felvonulással kezdődik az egész. Majd állomásonként énekelnek egy-egy Bartók művet, végül a Hősök terén az összes kórus együtt is.

■ *„Bartók és a színpad” – művészeti, bölcséleti és tudományos konferencia. Nagyon jól hangzik.*

– Az első két napot ismeretterjesztő konferenciának kell elképzelni, tehát a nézőket is szeretettel várjuk. Bartók Béla színpadi műveinek előadástörténetét – mint egy workshop – fogjuk áttekinteni külföldi előadókkal (szinkrontolmácsok segítségével). Összevetjük például, hogy hol milyen díszleteket használtak. Szerintem érdekesnek ígérkezik. Utána egy hat napos tudományos előadássorozat következik majd, mely Bartók teljes életművét mutatja be kronológiai sorrendben.

■ *Úgy tudom, a Bartók örökösök támogatását is élvezzi a fesztivál. Ellátogatnak-e*

valamelyik miskolci produkcióra a „135-ös” jegyében?

– Vásárhelyi Gábor itt volt a budapesti sajtótájékoztatón és biztosan megtisztelt minket jelenlétével Miskolcon is. Vele hagyományosan, a Fesztivál alapítása óta jó kapcsolatot ápolunk.

■ *Azt olvasom a honlapon a fesztivál célkitűzései között, hogy 2012-től „Legyen az opera mindenkié!” felkiáltással szerepet kíván vállalni a kortárs magyar népopera megteremtésében. Széles tömegekhez kívánja eljuttatni ezt a rétegműfajt. Ennek érdekében rengeteg újszerű kezdeményezés van a programkínálatban. Szabad préda avagy Bartók jam címmel érdekes kalandozást ígértek a stílusok világában.*

– A bartóki életműhöz nagyon nagy tisztelettel kell hozzányúlni, de nem szabad „bemererevedni”. Az igazi kultúrának élnie kell! A nemes anyag nem válik nemtelenné, ha használják. Ha Bartók zenéjét nem is fütyüli a miskolci péklegény – anno a népopera kapcsán hoztam ezt a példát Verdi idejéből –, de a Carmen dallamait majd igen. Talán nem is Bartókkal kell kezdeni... Semmi akadály, hogy tíz év múlva már az Ő dallamait is fütyüljék, ezért van szükség a „jam”-re.

■ *Az éveken keresztül hatalmas sikert aratott opera-rock show azonban eltűnni látszik (meghívtak voltak évente más-más rock együttes Epica, Therion, Nightwish) Két, egymástól nagyon különböző stílust kedvelő, eltérő életkorú közönség találkozott össze. Az opera és a rock szerelmesei... Ennek lesz folytatása?*

– Azon vagyunk, hogy elérjük programjainkkal a legkülönbözőbb társadalmi rétegeket. Valóban nagy érdeklődés övezte az opera-rock show-t. Majd gondolkodunk a folytatáson...

■ *Szívügyed az ifjú tehetségek felkarolása. Tavaly üde színfoltként léptek fel Miskolcon Miklósa Erikával a Virtuózok televíziós tehetségkutató verseny ifjú győztesei. Szauer Bianka ismét hárfázik a nyitó gálán, Szonja Jonceva (szoprán) énekes világsztár mellett a Miskolci Szimfonikus Zenekar közreműködésével. 2016-ban is lehetőséget kapnak a friss győztesek?*

– Igen. Néhányuk. „Egy hetesek” lesznek akkor és az utcai rendezvények valamelyikén léphetnek föl a fesztivál keretein belül. Június 10-19 közt tényleg sztárparádét tudunk felvonultatni. Mai tehetségek látogatnak el Miskolcra, akik a Metropolitan, a

milánói Scala vagy épp a bécsi Staatsoper színpadain már bizonyítottak.

■ *A Nyári Színház tetőszerkezete meghibásodott, le kellett bontani, mert életveszélyessé vált. Hogyan érinti ez az esti előadásokat?*

– Külföldi produkciókat nem tudunk ide hozni, de hogy ne heverjen parlagon ez a kiváló játszóhely, minden este nagyon magas színvonalú vendéglátással egybekötött koncertek lesznek itt. Megduplázódik a kapacitásunk. Ha még ez sem volna elég, éjjel-nappal, minden zezugban zenélni fognak majd.

■ *Amikor telefonon próbáltunk időpontot találni az interjúhoz, épp külföldön tartózkodtál. Az Erkel Színházban Tosca rendezését óriási sikerrel mutatta be a Miskolci Nemzeti Színház. Menedzseled az operafesztivált, zenét szerzel. Mivel kapcsolódsz ki, amikor éppen nem zenével foglalkozol? A zene egyben hobbid is?*

– Szabadidőmben repülök.

■ *Te vezeted?*

– Igen. Többfajta repülőgépre van típusengedélyem. Általában egy kétmotoros géppel járom a világot.

■ *Ez is lehet zenéhez kötődő, ha például azzal mész a külföldi fellépések helyszínére.*

– Ez a gyakorlati haszna.

■ *Apropó! Mely külföldi vendégtársulatok produkcióit láthatjuk, hallhatjuk az idén?*

– Fellép a Moszkvai Helikon Színház (Leos Janáček A Makropulosz-ügy), a konstancai Oleg Danovskij Nemzeti Opera- és Balettszínház (Szergej Prokofjev Rómeo és Júlia), a Bukaresti Nemzeti Opera (George Enescu Oidipusz) és a Krakói Operaház (Richard Strauss Ariadné Naxoszbán).

■ *2016-ra is jut egy ősbemutató.*

– Az elmúlt négy évben 15 ősbemutatónk volt. Idén Beischer-Matyó Tamás Erkel-díjas zeneszerző Kreatív kapcsolatok című operája várja a közönséget a Budapesti Operettszínház vendégjátékában.

■ *Nagyszabású, rangos gála adja méltó befejezését a színvonalas programkínálatnak.*

– A fesztivál Bartók-évi vonulatát a Nemzeti Filharmonikusok zárják Kocsis Zoltán vezényletével, gyönyörű, Bartók köré épített műsorukkal.

(Zsekov Mónika)